

„EDINOST“

izhaja dvakrat na teden, vsako sredo in soboto ob 1. uri popoldne.

„Edinost“ stane:

za vsa leta gl. 6.—; izven Avst. 9.— gl.
za polu leta „3.—“; „4.50“
za četrt leta „1.50“; „2.25“
Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 5 nov.
v Gorici in v Ajdovščini po 6 nov.
Na naročbo brez priložene naročilne se upravnštvo ne osira.

EDINOST

Oglaš in ostanila se računa po 8 nov vrvicah v petiti; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor bi ga obseglo navadnih vrvic.
Poslana, javna sahvala, oemrtinos itd. se računa po pogodbi.

Vsi dopisi se pošiljajo uredništvu Piazza Caserma št. 2. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in inserate prejema upravnštvo Piazza Caserma št. 2. Odprte reklamacije o proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinost je moč«.

Proračun dežele istrske za leto 1893.

Govor posl. Spinčića v III. seji deželnega zbora dne 14. septembra 1892.

(Konec).

Kakor vidimo iz vsega tu navadenega, ne le da se gospoda, deželni odbor in deželni zbor, ne zavzamejo za to, da bi druge oblasti v deželi, jej gospodujejo, postopale pravično in zakonito tudi s Hrvati in Slovenci dežele, nego da, jeden in drugi postopata proti njim pristranski, nepravilno, nezakonito.

Vi gospoda od večine, in vaša družba, kjer-koli jo je najti, odgovarjali ste nam, kadar-koli smo v prejšnjih letih zahtevali s naše strani tudi za naš narod pravice in postave, osobito jezik v šole in urade, da smo mi v tej deželi le došleci, koje so vaši predniki milostno vsprejeli pod streho in koje vi trpite; da smo tu samo za to, da se držimo motike in lopate, da delamo za vas in da vas obogatujemo; da nimamo svojih izobraženih ljudi; da nimamo svojega utemeljenega jezika, da nimamo svojih knjig niti spisov; da nimamo svoje zgodovine, da narod se ne briga za svoja prava, da je Istra italijanska zemlja.

Ko se je v teku leta dokazalo vam in svetu, da smo pravni lastniki te zemlje že tisoč in več let; da so jo naši pradedi zaseli pravno, da so jo pozneje, opustošeno, obljudili kot pravi lastniki, da so obnovili mesta in vasi, oživili zemljo, dali mnogim vas življenja;

da nismo samo za motiko in lopato, in kjer smo, da jo imamo za-se, ter da smo tudi za duševno delo;

da imamo svoje izobražene ljudi;

da imamo svoj jezik, svoje knjige, svoje listine;

da nismo od danes, niti od včera, ampak da imamo svojo zgodovino;

da narod hoče svoja prava, koje mu gredo po božjih in natornih zakonih;

da Istra ni italijanska zemlja;

tedaj ste se združili z onimi, proti kojim ste se bojevali iz dna svoje duše, združili ste se vi, gospoda od „nessuno“ z onimi, s kojimi niste hoteli imeti nikakega posla in koji so se zvezali z vami proti nam v svoji slepoti in svoji mržnji proti Hrvatom in koji so hoteli prejšnja leta porabiti v svoje, osobito germanizatoriške svrhe.

Več desetletij je že preteklo, odkar je iz vaše srede izšla parola: „poslušimo slepote cesarske vlade“ — in vi se držite tega gesla ves tu čas, jadrate žnjo razprtimi jadrji, izrabljate jo v polni meri v svoje konečne svrhe, v prvi vrsti v zatrtje nas.

V to svrhu storite vse, kar morete, ne oziraje se na pravo in zakon; v to svrhu podajate napotke, držite roko, pritrujete onim, koji v svojem delokrogu gazijo pravo in zakon nasproti hrvatskemu in slovenskemu narodu;

v svojih listih in drugod drugače nas zatožujete, nas črnite, obrekujete, izmišljate si vsaki dan nove ovadbe proti nam; podtikate nam vsakojake težnje, samo da laglje zakrivajte svoje; pozivljate

proti nam duhovne in posvetne oblasti — in te se vam odzivljajo v polni meri.

Naš klic po pravu in zakonu, ustmeni in tiskani, se ali zaplenja ali pa ostaja glas upijodega v puščavi. Uradniki, hoteti biti pravični našemu narodu, ali se premeščajo iz dežele, ali se jih prisili da ostavijo službo, ali pa da se udajo drugemu.

Predstojniki oblasti besne še bolj, ako se jim pritožujemo in groze nam novimi kaznimi in novimi preganjanji, in izvajajo jih tudi po mogočnosti.

Drugi si dajo poročati na naše pritožbe po onih, proti katerim se pritožujemo, ki kažejo resnice za neresnice, neresnice za resnice.

Vi, ki hočete biti ustavoverni, avtonomisti, liberalci, hočete ustavo, avtonomijo, svobodo samo za-se, a za nas robstvo.

Mi zahtevamo pravice in zakona, ali ne ušlijo nas; povsodi nas odbijajo; povsodi se nam mečejo polena pod noge; povsodi se dela kvar pojedincem, občinam in vsemu narodu. To postopanje teži po tem, da narod naš odstopi od vsake borbe za svoje pravice; da naj ostane tudi na dalje „ščiavo“, kakor ga še nazivljate in kar je bil. Morda se je tudi dal odvrniti kak malodušni slabič; ali razsodnejši, zdravim telesom, duhom in srcem — a ti sestavljajo veliko večino naroda — ne samo, da se ne odmičejo iz boja, ampak se še utrdujejo v njem; ti nočejo odstopiti od borbe, dokler ne dosežejo svoja prava ali umro.

Izgubili so zaupanje v oblasti, ali niso izgubili zaupanja v Boga Velikega, v sami sebe, v silo naroda in v svojega kralja, v Njegovo Veličanstvo, cesarja in kralja Frana Josipa I.

Razun Bogu in sami sebi zaupajo Njemu, uverjeni, da prej ali kasneje mora priti „nedjelo na vidjelo“, da se nezakonitosti in nepravilnosti morajo maščevati na njih pričetnikih; držeč tudi v spominu, da je „svaka sila do vremena“, a Bog-Pravica na veke.

Z narodom čutimo tudi mi, njega zastopniki; tudi mi gojimo zaupanje v Boga, v narod in Njegovo Veličanstvo, našega cesarja in kralja; tudi mi smo izgubili vse zaupanje v oblasti, kakor on (Narod. Op. ur.), ter ne glasujmo za predloženi proračun, izražamo svoje popolno nezaupanje deželni avtonomni oblasti, in tudi c. kr. oblastim, kolikor se dostaja njim.

DOPISI.

Iz Novega mesta 27. septembra. [Izv. dopis.] Na dopis iz našega mesta v 214. št. „Slovenca“ hočem, — ker ta list deluje le za eno stran — v Vašem cenjenem listu popolnoma stvarno odgovorjati, za kar Vas g. urednik uljudno prosim, da te vrstice vsprejeti blagovolite.

Gosp. dopisnik pravi v pričetku dopisa, da ne ve, ali bi se smejal ali jezil,

ko je prečital dopisa v „Slov Narodu“ in „Slovenca“, jaz pa vem, da ga le pomilujem, prečitavši „Slovenca“ št. 214, tika jočega se pošte. Take bedarije še nisem nikdar čital in znam dobro, da je pripisovati oni dopis zlobnosti — še več ko sebičnosti in nevednosti! Toraj k stvari.

V občinskem zastopu glasovala je večina gospodov le valed pritiska za oskrbovalnico, — ker se je reklo, da nihče svoje hiše ne ponuja in se valed tega pošta ne podržavi. To pa ni bila istina!

Gosp. R. udal se je na prigovarjanje g. poštnega vodje V. že pred več meseci in svojo hišo poštnemu ravnateljstvu ponuditi pustil po g. V., kateri se je zato sam ponudil. Ako je storil ali ne, je pač njegova stvar! Ko bi se bilo večini mestnega zbora to povedalo, glasovali ne bi gospodje nikdar za oskrbovalnico, kakor so se gospodje pozneje izjavili, toda povedati se jim najbrže ni hotelo. Zakaj da je g. V. o tem tako trdovratno molčal in ničesar storil, nam je znano ali molčimo rajše — saj tega gospoda predobro poznamo, kako on ljubi odkritosrčnost in le za hrbotom dela. Zato pa je tudi tako „priljubljen“ — pri vseh. Vsaka sila do vremena!

G. poštni komisar ni našel oskrbovalnice v vsakem oziru pripravno, kar je dvema gospodoma zatrjeval ter mene naprosil, naj g. R. pišem, kdaj bode on v Lj. prišel, da se tam dogovorita radi nastanjenja pošte v g. R. hiši. Ali se mar potem zamore reči, da je g. R. sebičen, ali ni to obrekovanje? Dalje se je g. komisar sledeče izrekel: „Wenn ich in Rudolfswert wäre, nie würde ich beistimmen, das Postamt aus der Stadt zu verlegen“.

Še manje bila je ogromna večina mestnega prebivalstva s sklepom zadovoljna, najmanje po g. trgovci. To povedalo se je ustmeno in prav glasno po raznih gostilnah i dr. — G. dopisnik omenja, da se v prošnji piše, da je oskrbovalnica gnezdo „tifusa“. To reklo se ni kar naravnost, pač pa je istina, da je legar grairal mej vojaštvom, valed česar smo tudi vojake zgubili. Koliko je drugih prebivalcev potem zbolelo, tudi ni rečeno in sploh da bi bil potem kdo še zbolel. Zakaj tako zlobno napadanje?

Ni res, da se v prošnji pravi, da bi bila oskrbovalnica dobra za davkarijo, finančno stražo in žandarmerijo. Omenja se le, da bi imeli ti uradi bližje do R. hiše, kar je vendar gola istina. — Ako je mestni zastop res poslopje za pošto iskal, storiti moral je to le tako, da velika večina prebivalstva o tem ničesar vedla ni. Tako postopanje pa ni pravilno. Edino pravo bi bilo, da bi se poslopje iskalo po naznanilu v domačem časniku.

Naravnost nedostojno je pa, da se v dopisu tukajšni poštni vodja zbok tega smeši, češ, da bi bilo bolje pismošiši poslopje ponuditi, nego c. kr. oficijalu in vodji. Kakor rečeno, ako tudi smo ga že vsi do grla siti, vendar tako smešiti se ga ne sme, ko je vendar imel pismeno nalogo (tako vsaj on pravi) od poštnega ravnateljstva, pripravno poslopje najti. In zbok tega je g. R. tudi na prigovarjanje g. V. svoje poslopje po njemu ponudil, ne pa iz lastne inicijative,

kakor se mu očita. Tudi je rekel g. V. da drugo potrebno bode že on storil in ravnateljstvu takoj poročal. No, če pa ni storil, ali je to mar krivda g. R.? V prošnji tudi ni radi tega nobenega govora o pismeni ponudbi. Nikakor tedaj ne gre očitati, da so se navajale neresnične reči. — No, oskrbovalnica je pa že nekoliko bolj oddaljena, kakor g. dopisnik trdi blagovolji, kar mu je pa odpušljivo, ker je hudo kratkoviden in Bližje ima samo pet hiš, ne pa četrtna mesta, saj $5 \times 4 = 20$ in to vendar le ni še četrtna mesta. — Mogoče je, da se bo kedaj na onem zapuščenem kraju zidalo, toda, dokler ne premetite pokopališče — gotovo ne! In ako pokopališče takaj odpravite, zidati sme se ondot stoprav čez 10 let. Toda tudi takrat bodo glavni kupci v mestu, ne pa na onem kraju. O tem prepriča se lahko vsakdo v Kranji in Škofji Loki, kjer imajo tudi kolodvore oddaljene in se trgovci — ki pa imajo ravno največ posla na pošti — venderle niso k kolodvoru premestili.

Reklo se je odkrito, da Novomeščani, hvala Bogu, nimajo lopovov in tatov. Tega pa tudi nihče trdil ni; s gradanjem železnice naseli se pa mej nami proletarijat iz raznih vetrov. Ali ne bo potem eminentna nevarnost na samotnem kraju v dolžih zimskih večerih? Brati treba le razne dopise iz Velicij Lašč, v katerih se nujno prosi za pomnoženje žandarmerijskega močstva. Varni niso namreč niti poljski pridelki, niti doma shranjene tvarine, odkar se ondot železnica gradi. In kje imamo mi žandarmerijo? Izven mesta, v drugi občini in dobre pol ure od prihodnjega kolodvora.

V prošnji ne govori se nikjer o nastanjenju davkarije. S tem odpade tudi brztaktno smešenje na ugovor nas podpisanih Novomeščanov. In ako se bi bilo tudi res — kar se pa ni — priporočalo nastanjenje davkarije v tem poslopju, ne bilo bi to tako nevarno za poslujoče stranke, kakor pri pošti. Davke nosi se po dnevi v davkarijo in to mi Novomeščanje samo po 2—4 krat na leto, ne pa vsaki dan, kakor na pošto; (in tudi po večkrat na dan sosebno trgovci, ki morajo denarna pisma itd. še-le proti večeru odpošiljati, ker prej nimajo časa.) Kako bode pa v zimskem času, ko je ob 1/5. uri že trda noč in imamo ob tem času zbok velikega snega in slabih potov že po mestnih ulicah sitnosti dovelj — kaj šele na tem zapuščenem prostoru. No, se pa popravi — porečete! Dobro, zakaj pa že niste kaj storili za zboljšanje ulic po mestu, sosebno Vi g. dopisnik, kateremu je pót od okrožnega sodišča do g. S. hiše že tako slaba, da ob nekoliko slabem vremenu jadikujete in jedva krevsate. O, govoriti in pisariti se da, a storiti je težje. Zdaj Vam pa je kar naenkrat pot, ki pelje k oskrbovalnici, na takozvane „loke“ in pa do polja raznih posestnikov, uzorna in vse hvalevredna — to je prava Vaša brezmiselnost, katero Vi tolikrat nam meščanom pripisujete, a jo sami največ imate. Če so taka pota v „najboljšem stanu“, potem ne vem, kaj bi rekel o Vaši

(Konec prih.)

Različne vesti.

Imendan Njih Veličanstva se bode praznoval dne 4. oktobra na slov. šoli pri Sv. Jakobu ob Suri v farni cerkvi. Šolska mladež bode pri meši pela pod vodstvom g. Kiferla. Slavno občinstvo je vabljen k obilni udeležbi.

Politiške vesti. Vender vender: znani nemško-liberalni predsednik deželnega nad-sodišča Graškega, vitez Waser, prosi za umirovljenje. Z nekim fanatizmom in železno doslednostjo protivil se je ta mož stremeljenju Slovencev po ravnopravnosti. Ko je za časa Pražakovega poslovanja kot pravosodni minister vela nekoliko pri-jaznejša sapa, upiral se je g. Waser celo svojemu šefu.

Zbok inicijative českih poslancev v deželnem zboru Moravskem snidejo se baje v kratkem v posvetovanje vai po-slanci naroda českega, to je iz Česke, Mo-ravske in Silezije. Tak shod bil bi velike politične važnosti. Nam pa je ta ideja tem simpatičnejša, ker je nekaj odsev na-rodne avtonomije. Slednji čas je že, da avstrijski Slovani nehamo deliti se po deželah, ampak celokupnost narodnosti treba imeti pred očmi.

Politišk proces. Naši čitatelji se go-tovo spominjajo, da je ob rakvi pokojnega odvretnika in političnega kolovodje dr. An-tona Vidacoviča, govoril tudi neki Artur Zanetti, proslavljač posa-mične epizode iz političnega življenja po-kojnikovega. Vsled tega govora tožilo ga je državno pravdnistvo na podlagi §. 305 kaz. zak. (odobravanje nepostavnih činov) a sodišče ga je obsodilo na pet mesecev ostrega zapora.

Cambon & Comp. Glasovanje naših oko-ličanskih poslancev v deželnem zboru v pred-sadnji seji daje še vedno predmeta dolgim polemikam mej poluradnim „Mattinom“ in glasilom tržaš. Irredente „Indipendentejem“. Kakor znano, glasovali so naši poslanci po inicijativi našega vrlega drž. poslanca g. Nabergoja soglasno z radikali ter s tem preprečili, da ni prišla v obravnavanje izvršitvena postava o šolskem zakonu od 25. maja 1868. S to izvršitveno postavo bili bi tržaški Lahii mnogo na boljšem v šolskem obziru nego sedaj, a za naše raz-mere bi jasne določbe tega, po laškem ukusu prirojenega zakona ne bile ugodne. To je vrli naš državni poslanec pogodil ter prav storil, da je v soglasju z dvema družima okoličanskima poslancema izvršitev tega zakona preprečil. O pravem pomenu zakona menda gospôda Cambon & Comp. niso bili prepričani — tako jih vsaj sodi poluradni „Mattino“, dočim „Indipendente“ jako brani nazore in postopanje svojega privrženca Cambona. Drznost poluradnega lista sega tako daleč, da celo Cambona dolži simpatizovanja z okoličani, ter mu predbaciva, da „se bojuje ne več v družbi s Luzzattom (ustvariteljem šolske orga-nizacije) in z Deangelijem (razrušiteljem slovenskih zahtev), temveč proti obema in na strani gg. Nabergoja in Nadliška“. Mi se ne čudimo toliko Indipendenteju, kadar napada nas Slovence, kajti poznamo njega nam povsem nasprotno tendence, pač pa se čudimo perfidnosti in zlobnosti onega lista, ki v sramotanju nas Slovanov pre-sega vse najstrastnejše liste v Trstu. Mu li slavna vlada za te njegove „zasluge“ daje letno podporo? Mi mu jo privoščimo iz arca, a tirjamo od vlade, da za zadoščenje ta zlobni list ne pometa z nami kakor z najslabšimi smetmi, temveč nam za naš denar skazuje vsaj ono uljudnost kakor vsem drugim narodnostim slavne Avstrije!

Zasačili so, kakor poroča „Triester Zeitg.“ štiri mladeniče in ljubico jednega teh mladeničev, koji so na sumnu, da so metali petarde v poslednjem času. Hišna preiskava je baje imela znamenit vseh.

Tržaški deželni zbor imel je predvče-ranjim svojo sejo. Po prečitaniu zapis-nika zadnje seje prečitala se je naredba namestništva, s kojo se pozivlja deželni

glavar, da odgodi deželni zbor dne 29. septembra.

Potem se je prečital zakonski načrt, predložen po poslancu Burgstallerju in ti-kajoč se razširjenja volilne pravice. Pred-loga se je izročila deželnemu odboru v proučenje in poročilo. Zakonski načrt, s kojim se podeljuje pravica javnosti tr-žaškim bolnicam za nalezljive bolezni, se je vsprejel. — S tem se je zaključil za sedaj deželni zbor.

Tržaški mestni svet imel je pred-včeranjim svojo sejo takoj po zaključanju deželnega zbora. — Predlogu radi povi-šanja občinske doklade na davek od sta-narine za poslopja po okolici v dobi, ko je obustavljeno progresivno višanje tega davka, ni prišel v razpravo, ker ni bilo navzoče zadostno število svetovalcev. Potem se je prečitalo poročilo šolskega odseka o drugi prošnji za osnovo slovenske šole v Trstu. Šolski odsek predlaga, da mestni svet ne odpošlje svojih zastop-nikov k posvetovanjam, sklicanim po na-mestništvu.

Svetnik Nabergoj izjavlja, da bode glasoval proti temu predlogu, trdeč, da je slovenska šola v Trstu potrebna. (Hrup na galeriji). Svetovalec Consolo podpira predlog šolskega od-seka. E. Rascovich napada silno Slo-vane sploh, meneč, da je zadnji čas, da se enkrat konec stori takim agitacijam. (Pohvala na galeriji.) Svetovalec Nabergoj odgovarja, da Slovani ne agitirajo in ne provokujejo, ampak zahtevajo le svojo dobro pravico. (Na galeriji nastane tak hrup, da mora predsednik posvariti po-znano sodrgo.)

Podpredsednik dr. M. Luzzatto meni, da tu gre res le za slovensko agitacijo, sklicovaje se na vzgled občinskega sveta Dunajskega nasproti zahtevam Čehov. Go-vornik imenuje svetovalec Nabergoja najhujšega sovražnika sporazumljenju. Vladni zastopnik baron Conrad izjavlja, da je namestništvo povabilo mestni svet zgolj zato, ker je navada povprašati vse udeležence. Na neko opazko svetovalca Rascovicha odgovarja vladni zastopnik, da namestništvo bode v vsakem slučaju po-stopalo postavno in brez strankarskih ozirrov. Svetovalec Nabergoj protestuje proti očitanjem, koje je proti njemu izre-kel podpredsednik Luzzatto.

Predlog šolskega odseka je bil vsprejet z veliko večino.

Grozno, grozno! Čuj svet, kaj se je dogodilo nedavno tam v Celji, torej na slovenskih tleh. Pričele so se obravnave pred porotnim sodiščem. Ko je predsednik prečital imenik porotnikov oglašila sta se dva porotnika — mati Germanija zjodi se! — se slovenskim: Tukaj! Ta dogodek je ubogo „Deutsche Wacht“ tako užalostil, da je dala duška ogorčenim svojim čustvom celo na uvodnem mestu. Po menenju tega fanatičnega glasila fanatičnih Nemcev sta dotična porotnika zagrešila proti postavi ter je ta „tukaj“ smatrati kot političk pojav v sodni dvorani. Potrpežljiv, kakor je že vsak Nemec, je majal sicer z glavo a je uolčal v nadi, da se ta dva grešnika poboljšata pri prvi priliki. Ali kaj se zgodi? Ko drugi dan predsednik zopet prečita imenik porotnikov, oglašl se jih — ne dva —, ampak šest se slovenskim: „tukaj“. Mesto spokorjenja je še prirastlo število „grešnikov“. In kako so gledali okolo sebe ti predrzneži, če smemo vrjeti „Wacht“, izzivljajoč in v svesti si zmage kakor bi hoteli reči: Zdaj prihaja Slovan na dan! In vse to moramo prebiti mi po-trpežljivi Nemci, vsklika „Deutsche Wacht“. Ubogi Nemci, uboga „Deutsche Wacht“! Res, to je grozno, ako se v sodni dvo-rani na slovenskih tleh čuje slo-venska beseda. Nemško-liberalni hegemoni pravijo, da je to ne le provokacija, ampak zločin. Res ga ni nad nemškim pravico-jubjem!

Za družbo sv. Cirila in Metoda mesto venca na grob gospe Kanobelove v Se-žani doposlal je g. Kante 4 f. Mejpeveci

Slave pri sv. Lariji Magdaleni spodnji so nabrali 3 f.

Za družbo sv. Cirila in Metoda ozi-roma za podružnico na Greti so nabrali pri okrogli mizi v Rojanu povodom krš-čenja Katalanove Zorke 2 gld. 10 kr. — Gosp. Josip Katalan starejši je daroval 1 gld. —

Družba sv. Cirila in Metoda dobila je zadnji čas nekaj novih podružnic. Med temi je ena tudi na Goriškem in sicer ženska podružnica v Sežani, katera šteje že pri rojstvu odlično število društvenic. Predsednica je gospá Marija Mahorčič, namestnica gospa Antonija Gabršček; blagajničarica g.čna Mici Mahorčičeva, njena namestnica g.čna N. Stolfá; taj-nica g.čna Nežika Pitamic, namestnice pa gospa Josipina Kosovel in g.čna Maša Dolencéva. Le naprej! Živelo národno ženstvo!

V Kranju se je tudi ustanovila ženska podružnica; predsednica je gospa županja Leopoldina Šavnikova, ki je ob usta-novitvi zbrala 293 gld. 10 kr. Čast takim ženam!

Tudi v Radovljici na Gorenjskem se snuje podružnica. To je veselo znamenje! Na Gorenjskem se nemakutarstvo baje širi, namesto da bi izginjalo, ker nemški upliv s Koroškega ni majhen.

Odpretje novega otroškega vrta „Družbe sv. Cirila in Metoda“ na Greti. V nedeljo dne 25. t. m. vršilo se je odpretje od naše strani toli zaželenega „otroškega vrta“ na Greti.

Ker je novoustanovljeni vrt prevažen za razmere na Greti, spregovoriti hočemo obširneje o njega odpretju.

Razmere na Greti so žalostne. — To, kar je že postal Sv. Jakob, to obeča po-stati uprav Greta. No, pri Sv. Jakobu imamo sedaj vsaj lepo število rodoljubov, ka-koranih na Greti ni! Na Greti pa se na-haja italijanski otroški vrt, vzdrževan po mestnem magistratu Tržaškemu, kateri vrt je bil ustanovljen po razupitem a razpu-ščenem italijanskem šolskem društvu „Pro patria“.

V tem otroškem vrtu dobivajo otroci brezplačno kosilo, a izven tega še dvakrat v letu obleko. Ničuda toraj, da so upiso-vali slovenski nezavedni stariši kar tru-noma otročiče v imenovani vrt! — V ne-deljo ob 5½ uri popoldne se je zbralo v prostorih našega novega vrta lepo število rodoljubov ter mater z dotičnimi otročiči. Razven tega bili sti zastopani obe tržaški podružnici — t. j. ženska in moška. Gosp. Drag. Martelanc odprl je vrtec sle-dečim govorom:

Lepo število navzočih — častitih dam in gospodov iz mesta, kakor tudi domačih mater z svojimi otročiči, priča pač, da se zanimate za ta otroški vrt, za njega od-pretje, katero je res velike važnosti za razmere na Greti. Hvala vam vsem, ka-terih ste počastili odpretje z svojo navzoč-nostjo! — Slavno glavno vodstvo „Družbe sv. Cirila in Metoda“ v Ljubljani izreklo je željo, da bi se ob priliki odpretja tega vrta izpregovorilo prisustvovateljem od-pretja o njega pomenu. No, tukaj imamo častite dame in rodoljube iz mesta in oko-lice, kateri so dobro poučeni o razmerah in koristi naših otroških vrtov.

So pa tukaj tudi domače matere, ka-tere niso do sedaj niti slišale o otroških vrtovih, in tem je vredno pač o stvari ne-koliko spregovoriti. — Otročiči, obiskujoči ta vrt, ne bode se naučili sicer pisati, čit-tati in računati, za to so oni še premladi in ne more se jih še s tem mučiti, kar je enako v vsih otroških vrtovih.

Naučili se bodo pa ti otročiči lepo moliti, peti in deklamovati v rodnem svo-jem jeziku. Naučili se bodo spoznavati domače in tuje živali, vrtna iz gozdna dre-vesa, naučili se bodo sploh o vsem naj-potrebnejšem, da, ko jim bode treba stopiti v I. razred domače ljudske šole, bode jim že um razvit, prosti bodejo boječnosti, ka-tera navdaja otroke prve tedne njih šol-skega pouka!

Tukaj na Greti imamo še drugi otro-ški vrt, kjer se pa otročiči ne učijo v domačem — temveč v tujem jeziku. Raz-lika pa med enim in drugim otroškim vrtom je velikanska, o katerej je treba resno spregovoriti. — Domače matere pravijo: Otroški vrt je tak slovensk, kakor itali-jansk, samo da se tu uči v slovenskem — tam v italijanskem jeziku! — To je izgovorjeno tako lahkomisljeno po domačih nevednih materah, ker one ne vedo o raz-likah, veliki razliki, obstoječi mej enim in drugim otroškim vrtom!

Od kar se vsled moje službe mnogo bavim po Greti so mi domače razmere predobro znane! — Vidim ob cestah otro-čiče, kateri žlobudrajo edino le v jeziku, kateri je njih materam tuj — čujem, kako pojejo v tem jeziku neprijetne, da nemo-ralne pesmi — ter v tem jeziku tudi pro-klinjajo! — Stariši takih otrok so pa po največ trdi Kranjci in Kraševci — kateri ne znajo pravilno niti besedice spregovo-riti v tem tujem jeziku — kateri tega je-zika prav nič ne razumejo. — Ne morem reči, je-li tem razmeram kriv obstoj tujega otroškega vrta na Greti; mislim pa, da bi obiskovali ti otroci naš vrt, ne bi bili pri-siljeni, tako poročati o njih.

Razlika mej enim in drugim troškim vrtom je tako velika kot med najvišim ponosnim hribom in nisko morskó planjavo, kot med krasnim spomladanskim dnevom in med najtemnejšo strahovito zimsko nočjo! — Naš narod slovanski namreč šteje čez 100 milijonov duš in ni nam treba toraj tujih otrok. Nizoli se ne bo-demo borili za to, da bi si pridobili tujih otrok. Mi nimamo gotovo tukaj toliko de-narja, ali ko bi ga imeli, upotrebovali bi ga v boljše namene, nego v raznarodovanje tujih otrok!

Tuji otroški vrt na Greti pa je obi-skovalo do sedaj navadno do 120 otrok mej katerimi je bilo čez 100 Slovencev!

Odpretje našega otr. vrta v Rojanu. Vrtarica gosp.č. Kavčič spremila je male otročiče ob 1½7. uri v cerkev k sv. maši. — Po sv. opraviu zbrali so se stariši in več drugih gospodov v šolski sobi. — Gos-pod M. Kamušič, voditelj družbenih vrtov, predstavi novo vrtarico ter pozdravi došle matere, priporoča je jim, naj skrbje za otro-ke, katere je treba že v nežni mladosti uzgojevati z lepem vzgledom, čistim obna-šanjem v družini in na zunaj. — „Go-vorite z vašimi otroci v lepem slovenskem jeziku, — učite jih moliti in ubogati; kar pa vam ne bode mogoče, bode vrtarica dopolnila, ona jim bode druga mati. Ucepiljela jim bode ljubezen do Boga, do na-roda in do cesarja.“

Gospodična Kavčič pozdravi stariše: „Ljubi stariši! Vam in še bolj malim otro-čičem se bode čudno zdelo, da dobé letos novo vrtarico. Zagotovim vam, da bodem jaz, kakor je moja prednica, lepo vzgoje-vala priporočeno mi mladino. Vac pa prosim da redno pošiljate otroke v šolo; moja skrb pa bode vse storiti, ker je v njih korist, da postanejo nekaj vrli katoličani, ki gorijo za svoj narod in za domovino. Priporočam se vam, delajmo vzajemno. — V vrtec se je vpisalo 70 otrok. Tako se je svršil prvi šolski dan na našem zavodu. Priporočamo ga toplo, posebno našim tr-žaškim rodoljubom, da se pri raznih pri-likah spominjajo vevlačne družbe sv. Ci-rila in Metoda — kateri namen je ohraniti našo deco: Bogu, narodu in cesarju.“

Resnicoljub.

Trgatev vrši se zdaj po okolici go-riški, na Brdih in po Vipavski dolini. Kjer ni bilo toče, obeta trgatev obilo dobrega, močnega ter sladkega vina, kakeršnega naši vinogradniki niso zgolj sami pride-lali, temveč njim ga je Bog dal. Zlasti na Slapu je letos dozorela preizvrstna kapljica in ondotno ljudstvo šele zdaj čuti in spo-znava blagonosen upliv bivše vinorejske šole slapenske.

Od sv. Jakoba se nam piše: Naša slovenska šola družbe sv. Cirila in Metoda

vrlo napreduje. Šolo obiskuje nad 300 otrok. V vrtu ali zabavišču pa jih je toliko, da že vrtnarica ne ve kam z njimi. Radi pomankanja prostora ni mogoče vseh sprejeti. Dobili smo tudi slovenskih otrok iz laških in nemških šol. Da ima I. razred vsoprednico ali paralelko, je bilo že omenjeno.

Šolsko poslopje se je predelalo in tudi na zunanjo osnažilo, da stoji ponosno kot mlada nevesta.

To je veselje učiteljstvu in mladini in ponos Slovincem. To pa stane denar! Vodstveni blagajnik je malokedaj vesel. Izvanredni stroški zahtevajo tudi izvanredno pomoč.

Zaspani, genito se! Vi pa vrli narodnjaki in ti navdušeno ženstvo — nadaljujte dobro delo. Sad je gotov!

S tem, da imamo 400 otrok imamo tudi 400 roditeljev in to tudi nekaj velja. Mladina se vzgoja v verskem in patrijotičnem duhu in z veseljem obiskuje svojo domačo šolo. Uverjen sem, da kdor vse to pomisli, bode z veseljem takoj položil darilo ali darilce na altar Družbe sv. Cirila in Metoda.

Italijanska vina, katerih se zdaj kar v potokih cedijo po vsej Avstriji, proučujejo, poskušajo ter ocenjujejo ljudje kaj različno. Dočim so jedni kar očarani, ako se le imenuje to čudodelno zdravilo vse narodno-gospodarske bede ter ga uživajo z nekim, rekli bi, rajskim zamaknenjem, bojé se ga nasprotno zopet drugi, kakor — ne bodi grdo rečeno! — hudič križa ter ga smatrajo izvirom vseh boleznij in nezgod. Uprav smešno je slišati prepire med prijatelji in sovražniki vina italijanskega, kakorini se pojavljajo med ljudstvom na različnih krajih naše domovine. — Kateri stranki da bi pritrdili, to je težko določiti, kajti vsakdor sodi tukaj, kakor navadno, po svojem subjektivnem okusu in zasebnem razmerju, t. j. kakor mu baš kažejo okoliščine njegovega stanu ali obrtstva. Tolko pa je dognano, da se zdaj toči blaženo „italijansko vino“ na vseh koncih in krajih in da se pod njegovo krinko skriva marsikakšna prevara, da ne rečemo naravnost — goljufija. Saj čujemo in čitamo dan na dan, kakó so temu ali onemu „vinotrcu“ konfiskovali toliko in toliko hektolitrov „italijanskega“ vina, ker je bila dotična tekočina navadno „žlindrovica“, ki je zrastle v kakšnem podzemeljskem vinogradu. Tako je n. pr. nedavno neki vinski žid v Mariboru točil „pristno“ italijansko vino; ali ker so pivci zaporedoma zboleli, poslala je pristojna oblast nekoliko tistega „pristneža“ v Klosterneuburg na vinsko poskušališče, kjer so se pri analizi prepričali, da ima dotično „vino“ v sebi 90% vode, ostali odstotki pa so barvilo, spirit itd. Zopet nekje na Goriških Brdih, pravijo, da jih grozno „ščiplje“ po vinu iz „vrta evropskega“ in ondu na pomadjarjeni Reki, pa je nek velepodjeten dobavnik vina pod naslovom „vino italiano“, nakriomčaril celo jezero — turškega vina, da so ga obsodili, kakor poročajo danes novine, na 50.000 gld. globe. Ni čudo torej, da med ljudstvom prodira čem dalje bolj prvotno spoznanje: „Naša domača kapljica je pač venderle najboljša pijača!“

Učiteljsko društvo za Postojnski okraj zborovalo je pretekli četrtek v Sv. Vidu nad Vipavo. Ker se je o tej priliki izvestno katera rekla o znanem najnovejšem atentatu na učiteljstvo, nadejamo se, da nam kateri izmed udeležencev pošlje obširneje poročilo o tem zborovanju. Kdor se ne brani sam, zasluži, da ga tepejo!

Wolfov slovensko-nemški slovar. Kakor je znano Slovincem, izdeluje prof. M. Pletersnik že mnogo let slovensko-nemški del Wolfovega slovarja. Po prijateljski roki smo dobili prvo tiskovno polo, ki se je tiskala v nekoliko izvodih z namenom menda, da si jo ogledajo strokovnjaki. Posebe pridejan listič kaže „Naglasna in diakritična znamenja“, katera so se rabila pri slovenskih samo-

glasnikih, potem pri samoglasnem r in l—u (spirant w). V slovarju samem so začetne slovenske besede debelo ali tolsto tiskane, vse naslednje pa običajno. Črke so jako razločne, in je ves tisk razločen in čist; vidi se, da so črke nove. Naglasna in diakritična znamenja se tudi prav dobro podajajo, očesa ne motijo. Za slovensko besedo sledi takoj odgovarjajoča posamična ali skupina nemških besed, in če treba, dokumentuje se s skrajšanimi imeni pisateljev, kateri rabijo isto besedo. Tu in tam se imenujejo tudi kraji, kjer je v rabi ali zabeležena. Kjer dobiva beseda v raznih krajših ali večih zvezah v obliki stavkov različen pomen, navajajo se z dokumenti tudi take zveze. Tudi se pojedine besede, če se rabijo skraćene, podajajo v popolni obliki, ali pa se naznanja izvor, na pr. nemški, italijanski itd. Vse to se vrši v najkrajših oblikah in se prav primerno gospodari s prostorom.

Prvi pogled kaže na praktično porabljenost pri vsem tem, da se varuje znanstvena stran dela. Ker bode delo dosledno izvršeno jednako prvi, za poskušnjo podani poli, sodimo, da bode zares ustrezal ta del težko pričakovanega Wolfovega slovarja popolnoma praktičnim potrebam in to ne le Slovincem, ampak tudi ostalih Slovanov in drugih narodov, kakor bode zajedno odgovarjal sedanjim znanstvenim zahtevam leksikografskim. Gledé na poslednje terjatve izrekamo, da nas je prva pola razveselila ravno zaradi tega, ker smo se bali, da bi pri slovarju ne zagazili v preobširno znanstveno razpravljanje, etimologizovanje in jezično primerjanje. G. prof. Pletersnik nas je, dasi kasno, rešil tega strahu, in mu bode slovenski narod posebno hvaležen, kakor v obče, tako tudi na to stran. Slovensko občinstvo, kakor menimo iz tehtnih razlogov, bode jako veselo Pletersnikovega truda, a ravno zategadel želimo, da bi se ta slovensko-nemški slovar tiskal v polnjem številu eksemplarov. Kajti ne čaka ga le z nepotrpežljivostjo samo slovensko naobrazenstvo z mlajšim naraščajem vred, ampak čakajo ga tudi tujci. Nas, na pr. slovanski učenjaki že davno poprašujejo in nadlegujejo, naj bi jim vendar poslali kak slovensko-nemški slovar ne da bi jim mogli postreči, kakor bi to sterili radi.

Zato bi jako priporočali, da naj se ta slovar tiskane morda v kakih 3000 izvodih, kakor se govori o taki nameri, ampak vsaj v kakih 6000—7000 eksemplarih. Pomisliti je, da inteligencija slovenska se je pomnožila v zadnji rod, in da tujstvo je tudi v večih dotikah in zvezah z našim narodom; naša raznovrstno kvalifikujoča se mladina tudi bode sezala rajša po tem, nego po vsakem drugem slovarju, a duševna škoda raste vsako leto, če se pogreša kak slovar. Zato bi bila bojazen neumestna, češ, da bi zaostali eksemplari. Danes smo vendar bolj utrjeni v jeziku, in to, kar je dognal Pletersnik z velikim trudom, ne mine ali zastari takó nagloma kakor se je to zgodilo pri nemško-slovenskem delu istega podjetja. In še Cigaletov nemško-slovenski del bi se prodajal v večji meri, ko bi ne bili toliko neokretni, da ne oddajo tega slovarja raznim knjigarjem na prodaj, temveč ga menda hranijo na enem in istem mestu v Ljubljani ter s tem obtežujejo razprodajo med narodom, oziroma tujci.

Kolikor so poročali nam, dotiska se Wolfov slovensko-nemški slovar, ki bode obsejal v obliki Cigaletovega dela okolo 80—100 tiskovnih pol, v kakih 2 letih.

Iz Gaberja pri Ajdovščini se nam piše: Mnogo let zaporedoma ugibalo je naše ljudstvo, ali nam Vsemogočni da učakati, da kdo izmed naših zapoje prvo sv. mašo v tukajšnji cerkvi sv. Martina. Te naše želje so se nam spoznile dne 25. t. m., ko je naš prečastiti Janez Koruza zapel prvo sv. mašo. Tri dni pred slavnostjo, oznanjevala sta veselo zvonjenje in po-

kanje topičev, da se bliža slovesni dan, katerega je ljudstvo toli željno pričakovalo. In da ga je res pričakovalo željno, pokazalo je s tem, da je priredilo tri krasne slavoloke z napisi, okinčane mnogobrojnimi narodnimi zastavami. Posebno se je pri tem odlikoval ženski spol, ki je napravil mnogo vencev iz svežih cvetic v okrašenju slavolokov. Kaj lepo je bilo videti spreved, ki je spremljal novomašnika v cerkev. Za duhovščino stopala sta oče in mati, a v svoji sredi spremljala sta sina Janeza. Solze radosti stopile so nam vsem v oči. Ko je prišel spreved v cerkev, zapričela se je slovesnost s „Pridi sv. Duh“. Na leci je propovedoval tukajšnji rojak, veleč. gosp. Marko Vales, vikarij v Brancu. Razložil je veliki pomen daritve sv. maše. Mej drugim je omenjal velikih sitnosti, katere je imel novomašnik mej šolanjem posebno ko je moral v triletno dejansko vojaško službo. Posebna sreča je za novomašnika, da ga v času vojaškega službovanje hudobni svet ni spravil na svojo stran ter ga odvrnil od njegovega poklica.

Tudi petje je bilo izvrstno. Vodil je gosp. nadučitelj iz Križa.

Vsa slavnost vršila se je v najlepšem redu. Bila je tem pomenljivejša in nenavadna ker bode ravno 15. oktobra 27 let, odkar je v naši cerkvi zapel prvo sv. mašo veleč. g. Marko Vales.

In vsi mi pošiljamo goreče prošnje do neba, da bi Vsemogočni obdaril novomašnika se svojimi darovi, da bode mogel izročene mu ovčice voditi po pravih potih, da bi bil vzgleden dušni pastir: svoji duši v zveličanje, naši občini pa v vedno čast. Občinar.

Iz Sv. Marije Magdalene spodnje se nam piše: Kakor napredujejo povsod drugod, tako napredujemo tudi mi: Minolo nedeljo je priredilo naše pevsko društvo „Slava“ svojo prvo veselico, katere se je udeležila ogromno množica ljudi. Vse je čakalo nestrpno prvega nastopa našega pevskega društva. Ljudstvo je ploskalo tako navdušeno, da so morali ponavljati vsako pesem. Naši pevci obnesli so se prav dobro, to mora pripoznati vsakdo. Vsa čast in hvala našemu pevovodji, ki se je toliko trudil v ta namen, da smo koj prvi krat nastopili častno. Pokazali smo marsikomu, da smo se izbudili iz nezvesti narodne. In vsi vi, ki niste hoteli pristopiti društvu v strahu, da ne bode uspehov, prepričali ste se sedaj, kaka složnost in kako veselje je mej nami, kakor še nikoli.

Poprimite se torej vsi našega društva, ki ima prelep namen — pospeševati narodno gibanje. To društvo vam bodi pravo zavetje, kamor se bomo zatekali, da drug drugemu navdušujemo za narodno stvar. — Ob tej priliki se je nabralo za družbo sv. Cirila in Metoda 3 gld.

Občni zbor pol. društva „Sloga“ v Gorici bil je dne 28. septembra. Tajnik Gabršček je prečital zelo zanimivo tajnikovo poročilo, iz katerega je posneti, da je imelo društvo 4512 gld. 11 kr. dohodkov, ter 2604 gld. 63 kr. stroškov. V novi odbor so izvoljeni: Veleč. g. dr. Gregorčič (predsednik), dr. Alešij Rojic, Valentin Kancler (blagajnik), Anton markiz Obizzi, Anton Fon, posestnik in trgovec, Andrej Gabršček (tajnik), (vsi v Gorici), Blazij Grča, župnik v Šempasu (podpredsednik), Josip Mašera, vikarij v Št. Andrežu, Josip Poljšak, župnik v Prvačini in Franc Budal, posestnik v Št. Andrežu. Namestniki: Alojzij Štrekelj v Komnu, Eilip Trpin, župan v Sv. Križu, Franc Bavčar, podžupan v Selu, Josip Hönnig, trgovec v Kanalu in Nikolaj Kocijančič, župnik v Ročah.

Novo deželno gledališče v Ljubljani otvorilo se je predučerašnjim s slovesno slovensko predstavo. Otvoritev je pričela z ouverturo iz Glinkove opere „Ruslan in Ljudmila“; sviral je vojaški orchester. Potem je govoril g. Ign. Borštnik „Prolog“, kateri je zložil pesnik A. Funtek. Predstavljala se

je „Veronika Deseniška“, katero je po Jurčiču predelal za gledališče g. Borštnik. Krasne viteške oprave došle so od „Narodnega gledališča“ v Pragi. — Dal Bog, da bi novo gledališče povzdignilo slovensko gledališko umetnost, ki je povečala naš ugled pred tujim svetom.

Pevsko društvo „Vesela“ v Škedenji priredi dne 30. oktobra veselico z jako zanimivim programom.

Vesela svatba. V Potoku ob Savi praznoval je posestnik France Štolina svatbo. JEDI in pijače je bilo v izobilji in godci godli so na vse kriplje. Družba je bila dobre volje, dokler ni jeden godcev zarobil dovtip, ki je novoporočeno ženo Štoline močno razburil. Lotila se je godca in ga neusmiljeno lasala in pehala. Družba je bila hipoma razdeljena v dva tabora in ko sta z združenimi močmi pomirjevalca, učitelj in cerkovnik, bila odpravljena, začel se je pretep. Ženina lotila se je tašca in ga s stolom oplazila po nosu, da se mu je kri ulila; tudi nevesta ni štedila svojih pestij. Prepri in pretep je šele ponehal, ko so prišli orožniki. Gostje so se pomirili in zopet sedli za mizo ter pili in jedli do ranega jutra v najlepši slogi. Sl. N.

Na smrt so obsodili neko Heleno Grizoni iz okraja Koperskega, radi umora lastnega zakonskega moža.

Povodom desetletnice blagoslovljenja zastave „Del. pod. društva“ so darovali še nastopni gospodje: M. Živic 2 f. Nadlišek 1 f. 40 kr. N. N. 1 f. Dr. Pretner 80 kr. Fr. Dolenc 80 kr. N. N. 80 kr. M. Mandić 80 kr. N. N. 80 kr. Truden 1 f.

75.000 gld. je glavni dobitok 50 novčene loterije. Zrebanje 15. oktobra.

Bratje Sokoli!

Javljamo Vam s tem, da se pričnejo redne telovadne vaje v ponedeljek dne 3. oktobra, ki so razdeljene tako-le:

Ob ponedeljkih, sredi in petkih: od 7½ do 8½ ure zvečer za starejše telovadce od 8½ do 10. ure za mlajše telovadce.

Ob torkih, četrtek in sobotah od 6. do 7. uri zvečer pitomci.

Ob jedem se Vam naznanja, da se pričnejo plesne vaje jutri v nedeljo dne 2. okt. ob 7 uri zvečer v „Mally-ovi“ dvorani Via Torrente št. 16.

ODBOR.

Izjava.

Podpisani izjavljajo s tem, da so se po jednoglasnem sklepu odborovih sej od 29. julija in 8. avgusta t. l. odpovedali odborstvu „Podružnice sv. Cirila in Metoda na Greti“. Zajedno naznanjajo svoj odstop tudi c. kr. policijskemu vodstvu v Trstu.

V Rojanu, dne 26. septembra 1892.

Dragotin Martelanc, Just Pšcane, predsednik, tajnik.

Ivan Gerdol, Anton Škabar, podpreds. in pokrovitelj, blagajnik.

Franjo Mikelič in Franjo Dolenc namestnika.

Katalan Josip, Šmuc Franjo, pregledovalca računov.

Javna zahvala.

Telovadno društvo „Prvaški Sokol“ šteje si v prijetno dolžnost zahvaliti se tem potem slavnemu občinstvu, koje je blagovolilo sodelovati pri veselici dne 25. t. m. in koja se je v čast društvu najsijajnejše obnesla. V prvi vrsti gre zahvala slavnemu mešanemu tamburaškemu zboru s Proseka, koji je bil na prvi migljaj pripravljen sodelovati in koji je res svojo nalogo tako precizno izvršil, da je bilo ljudstvo kar očarano. V drugi vrsti pa gre zahvala gospici K. R. iz Gorice, katera je tudi rada prevzela svojo težko nalogo kot deklamovalka ter jo izvršila v splošno zadovoljnost.

Dalje gosp. Josipu Faganelu, pravniku, kot neutrudljivemu pevovodju in g. govorniku Franu Tušarju, abiturjentu. Dal Bog da bi njegove besede padle na rodovitna tla. In slednjič gg. Faganelu, Furlaniju, Tušarju in Zorna kot staroznanemu četverspevu na Goriškem.

Nazdar!

Za odbor telovadnega društva Prvaški Sokol dne 29. septembra 1892.

Starosta: Josip Meztetič.

Tajnik: Anton Leban.

